

MIR. Hanneke Eggels. Vertaald in het Russisch en van een voorwoord voorzien door Irina Nazarova. Venlo, Van Spijk Art Projects, 2003. 63 pp. ISBN 9 789062 166787. € 11,35.

In de jaren zeventig van de twintigste eeuw stond de Nederlandse klassieke poëzie, naast moderne prozateksten, centraal in de belangstelling van vertalers in Rusland. In die tijd hebben grote en kleine dichtbundels van Vondel, Cats, Starter, Bloem, Marsman, Lucebert en andere woordtovenaars het Russische, lezende publiek bereikt. De belangstelling voor buitenlandse nationale cultuur was zeer groot, hoewel je als vertaler geen vrije keus had: er was altijd toestemming nodig van de wakende eunuchen die voor een ideologisch gezond cultureel klimaat in de socialistische harem zorgden. Ten gevolge daarvan kreeg de Russische lezer dikwijls een kwalitatief goede, doch kwantitatief weinig representatieve literatuur, die - eenmaal zorgvuldig geselecteerd - het echte kleurengamma van de oorspronkelijke Nederlandstalige cultuurerfenis helaas miste. Billijkheidshalve moet worden gezegd dat de samenstellers van bloemlezingen zich zelden vergisten, zowel in hun keuze van de toegestane auteurs, als in het aanwijzen van de vertalers. Tot de te noemen prestaties van dat poëzie-uitgavenbeleid behoorde onder andere het permanente topniveau van wetenschappelijk commentaar en redactiewerk. De lat lag altijd hoog. Dat werd geapprecieerd door de dankbare lezer, hoewel de laatste af en toe in de boekhandels ook zwaar ideologisch beladen verzen uit de Lage Landen kon zien staan. Vaak was de poëzie daarin ver zoek. *Tempora mutantur, nos et mutamur in illis*.

De tijd is werkelijk veranderd. Een willekeurige iemand die ooit een vreemde taal geleerd heeft, waagt nu in de vertalerspen te klimmen. Dat heeft langzaamaan tot dramatische verlaging van de vertaalcultuur geleid. Vaak is de uitgevercultuur heden ten dage beperkt door winstbejag ten koste van de vertaalkwaliteit: het boek zelf noch de vaardigheden van de vertaler spelen een rol voor de uitgever, als hij maar een bedrag voor de uitgave krijgt. Deze situatie leidt verder tot tragische ontarding van een ooit veeleisend publiek en tot desoriëntatie van de academisch geschoolde literatuurkenners van de oude garde die beroepshalve geen pulp wil vertalen.

Er wordt momenteel veel minder uit het Nederlands vertaald. Vooral poëtische vertalingen zijn schaars. Daarom verdient elke nieuwe verzenvertaling een dubbelkritische, jaloerse, vaak door vooroordelen bezwaarde aandacht van de lezer. Als lezer en vertaler kan ik tot 'de oude garde' worden gerekend. In mijn poëtische preferenties ben ik zeer conservatief. De lijst van mijn gebreken kan uitgebreid worden met het niet te verbeteren feit dat ik geen aanbieder van *vers libre* ben. Ik laat nu echter mijn lezers-ego voorlopig in het midden en ga het niveau van deze vertaling van Hanneke Eggels bespreken.

Uit de 'aantekeningen' blijkt dat sommige gedichten van Hanneke Eggels in het Engels, het Hongaars, en het Perzisch vertaald zijn. De kwaliteit van die vertalingen kan ik niet beoordelen, maar mijn reactie op de Russische variant kan niet direct enthousiast worden genoemd. De meeste Russische teksten in het bundeltje zijn eenvoudige, interlineaire 'overzettingen' met de pretentie van een literaire bewerking. De oorspronkelijke verzen, vol intertekstuele allusies, getuigen van een rijke en gespannen innerlijke beeldenwereld van de auteur en van een rijke culturele achtergrond. De bijna woord-voor-woord vertalingen van de vertaler getuigen van een maagdelijk naïeve voorstelling van hoe een vertaling van vrije verzen er uit moet zien. De Russische variant van de 'aantekeningen' correspondeert niet altijd met zijn Nederlandse pendant, maar helpt toch van de soms moeilijk te beklimmen Russische woordstapelingen een leesbaar tafereel te creëren. Poëzie is niet een min of meer

duidelijke inhoud. Poëzie is een gewichtloze constructie van letter, klank, aroma, smaak, muziek, cultuur, lucht, licht, pijn etc. Bij de ontleding van Eggels' werk kan men een heleboel voorbeelden van poëzietechniek ontdekken. In de vrij kale vertaling is dat niet het geval. Ik leg de Russische teksten naast de Nederlandse en zie dat de vertaler de taal van de auteur niet altijd voldoende beheerst, wat tot ongewenste tekstverdraaiingen leidt. Enkele voorbeelden. In het gedicht Silentium wordt '...een *valse verve*...' in de vertaling '...*geestdriftige verven*...'; het noorderlicht (in De Skiffleur) wordt een banaal 'licht in het noorden'. In sommige gevallen laat het moedertaalgevoel de vertaler ook in de steek. Voor het *meerdere* deelwoord 'bevekt' (De Muur: 'Je bevelte hoofd, Gorby'...) kiest de vertaler in het Russisch het woord dat in onze taal *bij voorkeur* in figuurlijke zin wordt gebruikt, waardoor de combinatie 'je bevelte hoofd' in deze woord-voor-woord vertaling qua stijl erg slordig en uitdagend gaat klinken. Dit was de auteur vermoedelijk niet van plan. Als filoloog dient de vertaler te weten hoe het woord Hongaars in het Russisch wordt vertaald en dat de benaming Magyaars een bepaalde historische connotatie heeft.

Een diepgaander analyse zou buiten het hier toegestane kader vallen, maar er staan meer van dergelijke problemen in de vertaling. Heel jammer vind ik het ten slotte dat de naam van de auteur door de vertaler misvormd is: er is in het Russisch een letter die de Nederlandse medeklinker 'g' op de adequate wijze kan weergeven. De vertaler oogst succes met het inleidende artikel dat in tegenstelling tot de hierboven vermelde vertaalfouten het bewijs is van een virtuoze denk- en schrijfvaardigheid. De Russische vertaling van dat artikel is echter stilistisch veel zwakker en wijkt nogal af van de **originele** tekst. Het frappante is dat beide teksten door dezelfde persoon zijn ondertekend.

V.O. Belo-oesov

Met opmerkingen [Unp2]: Blijkbaar bestaat er een Nederlandse versie van dat artikel van de hand van de vertaler. Kan hier naar verwezen worden, bijv. In een voetnoot?